

جمهوری اسلامی ایران
وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

مؤسسه پژوهشی توسعه تعاون
دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی

دانشنامه تعاون

جلد اول

(الف - ث)

دبیر علمی:
دکتر خلیل کلانتری

شورای علمی:

دکتر علی اسدی، دکتر سید صفدر حسینی کوزوکی، دکتر علی اکبر براتی، دکتر غلامحسین حسینی نیا،
دکتر علیقلی حیدری، دکتر حمید موحد محمدی و دکتر حجت ورمزیاری

جمهوری اسلامی ایران
وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

مؤسسه پژوهشی توسعه تعاون
دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی

تهیه کننده: مؤسسه پژوهشی توسعه تعاون، دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه تهران
دبیر علمی: دکتر خلیل کلانتری.
شورای علمی: دکتر علی اسدی، دکتر سیدصفر حسینی کوزوکی، دکتر علی اکبر براتی، دکتر غلامحسین حسینی نیا، دکتر علیقلی حیدری، دکتر سیدحمید موحد محمدی و دکتر حجت ورمزیاری.
ناظر پروژه: انجمن علمی تعاون ایران (دکتر حمید آماده).
سرپرست ویراستاران: دکتر علی اکبر براتی.
کمیته ویراستاری علمی: دکتر خلیل کلانتری، دکتر علی اسدی، دکتر حجت ورمزیاری، دکتر علیقلی حیدری، دکتر محمدشریف شریفزاده، دکتر غلامحسین عبداللهزاده، دکتر حمید موحد محمدی، دکتر امیرحسین علم‌بیگی، دکتر عبدالمطلب رضایی، دکتر یاسر محمدی، دکتر حمداله رستمی، مهندس منوچهر یزدانی، مهندس احمد بیگدلی شاملو، علیرضا ناطقی، دکتر پیمان باباخانلو، مهندس البرز محمدی، دکتر محمد علی سهمانی اصل و دکتر مهدی حسین نژاد.
ویراستاران صوری و اصلاح متن: محمد شوکتی آmqانی، مسلم سواری، ابوالفضل رنجبر و جمیله مهدوی.
واژه‌نامه: غلامحسین صالح‌نسب.

کارشناس دبیرخانه و هماهنگی امور پژوهشی: محمد شوکتی آmqانی.

صفحه آرا: مؤسسه پژوهشی توسعه تعاون.

ناشر: فرهنگ دهخدا.

چاپخانه:

لیتوگراف:

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰

عنوان و نام پدیدآورنده:

دانشنامه تعاون / تهیه کننده مؤسسه پژوهشی توسعه تعاون، دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران؛ دبیر علمی خلیل کلانتری؛ ناظر علمی انجمن علمی تعاون ایران (حمید آماده)؛ سرپرست ویراستاران علی اکبر براتی.

مشخصات ناشر: تهران: فرهنگ دهخدا، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۲ ج: جدول، نمودار.

شابک: ۲۴۰۰۰۰ ریال 978-964-7853-68-2؛ ج. ۲ 978-964-7853-69-9.

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

مندرجات: ج. ۱. الف. ح. ج. ۲. ج. ی

موضوع: تعاون - دایره‌المعارف‌ها

شناسه افزوده: کلانتری، خلیل، ۱۳۴۳-

شناسه افزوده: براتی، علی اکبر، ۱۳۵۴، ویراستار

شناسه افزوده: دانشگاه تهران. مؤسسه پژوهشی توسعه تعاون

شناسه افزوده: دانشگاه تهران. دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی

شناسه افزوده: دانشگاه تهران. پردیس کشاورزی و منابع طبیعی

شناسه افزوده: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

رده بندی کنگره: HD۲۹۵۴/د۲ ۱۳۹۴

رده بندی دیویی: ۳۳۴/۰۳۳۱

شماره کتابشناسی ملی: ۳۹۲۵۵۲۸

مؤسسه پژوهشی توسعه تعاون: کرج- پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران، دانشکده اقتصاد و توسعه

کشاورزی، مؤسسه پژوهشی توسعه تعاون

تلفکس: ۰۲۶-۳۲۲۵۱۱۰۳

پیشگفتار

اگر چه تعاون سابقه‌ای به بلندای زندگی بشر دارد، اما به مفهوم امروزی آن به حوادث و اندیشه‌های اواسط قرن ۱۹ میلادی بر می‌گردد که به دنبال پاسخ به شرایط بحرانی و غیرعادلانه ناشی از ظهور نظام سرمایه‌داری در کشورهای غربی بوجود آمده بود. در پاسخ به این بی‌عدالتی‌ها بود که پیشگامان نهضت تعاون الگویی مبتنی بر اصول و ارزش‌های اخلاقی را برای غلبه بر فقر، بیکاری و بی‌عدالتی ناشی از نظام مبتنی بر اقتصاد رقابتی ارائه نمودند. به دلیل انسانی بودن روش و منش بکار رفته در این نهضت، اکثر کشورهای جهان با دارا بودن ساختارهای سیاسی - اقتصادی و سطح توسعه یافتگی متفاوت، اصول مطرح شده در این الگو را به مثابه الگویی جهان‌شمول در دستور کار برنامه‌های توسعه خود قرار دادند. امروزه این امیدواری وجود دارد که تعاونی‌ها بتوانند در راستای تحقق اهداف هزاره به خصوص در زمینه توسعه اشتغال، فقرزدایی و گسترش عدالت اجتماعی و همچنین در زمینه از بین بردن مشکلات ناشی از عوارض گذار از اقتصاد متمرکز به اقتصاد بازار و تعدیل ساختاری، کمک‌های مؤثر و کارآمدی ارائه کنند. به دلیل سابقه طولانی تعاون، نظریات و ادبیات گسترده‌ای در این حوزه تولید شده است که ساماندهی آن‌ها از دل‌مشغولی‌ها و اهداف عمده فعالان حوزه تعاون بوده است. برای پاسخ به این دل‌مشغولی‌ها بود که جمع‌آوری تجارب، تحقیقات و اندیشه‌های بشری در این حوزه و ساماندهی آن‌ها در قالب یک دانشنامه تخصصی در دستور کار وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و مؤسسه پژوهشی توسعه تعاون دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی دانشگاه تهران قرار گرفت. «دانشنامه تعاون» که با همکاری ۱۸۵ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و کارشناسان و متخصصین حوزه تعاون تدوین شده، امید است بتواند مرزهای دانش تعاون را برای دانشگاهیان، محققین و اندیشمندان حوزه تعاون مشخص نماید و آن‌ها را در زمینه مطالعات و تحقیقات تعاون یاری رساند.

در تدوین و به ثمر رسیدن این دانشنامه، علاوه بر ۱۸۵ نویسنده و مترجمی که در تهیه مداخل همکاری کرده‌اند، عزیزان زیادی نقش داشته‌اند. از این رو بر خود لازم می‌دانم تا از اعضای محترم شورای علمی که زمان زیادی را صرف تهیه، بررسی و تصویب مداخل دانشنامه کرده‌اند سپاسگذاری کنم. همچنین، از حمایت‌های بی‌دریغ وزرای محترم سابق و فعلی تعاون، کار و رفاه اجتماعی آقایان دکتر عبدالرضا شیخ‌الاسلامی و دکتر علی ربیعی و همچنین معاون محترم سابق و فعلی وزیر در امور تعاون، جناب آقایان دکتر غلامحسین حسینی‌نیا و مهندس حمید کلانتری که در تمام مراحل تدوین دانشنامه پشتیبان آن بودند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نمایم. در نهایت، از کارشناسان دبیرخانه، ویراستاران علمی، ادبی و صوری، حروف‌چینان، نمونه‌خوان‌ها و به ویژه از انتشارات علمی و فرهنگی که امور چاپ آن را به انجام رساندند، سپاسگزارم. امید است این دانشنامه گامی در جهت توسعه و تعمیق اندیشه تعاون در بین جامعه دانشگاهی و متخصصین حوزه تعاون در کشور اسلامی ایران باشد.

دکتر خلیل کلانتری

رئیس مؤسسه پژوهشی توسعه تعاون

دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی

پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران

مقدمه

شکل‌گیری و گسترش انواع سازمان‌های تعاونی در کشورها و جوامع مختلف نشان می‌دهد، مبنای تکوین و توسعه این نهضت جهانی انگیزه ذاتی بشر برای رفع نیازهای مشترک از طریق بکارگیری الگوهای تعاون و همکاری است. مزیت‌های درونی این پدیده جهان‌شمول موجب شده است که از سوی جوامع بشری و دولت‌ها به عنوان مسیر جلب مشارکت‌های مردمی در فرآیندهای توسعه‌ای از سطوح محلی تا سطح کلان ملی رسمیت یابد.

کارکردها و نقش‌های متنوع مؤسسات تعاونی فرصتی فراهم نموده است تا علاوه بر کمک به رشد اقتصادی، تعاونی‌ها به عنوان راه‌حلی عملی برای اهداف توسعه پایدار مطرح و رهبران سازمان‌های جهانی امیدوار باشند که تعاونی‌ها بتوانند در راستای تحقق اهداف هزاره به ویژه در زمینه رفع بیکاری، فقرزدایی، گسترش عدالت اجتماعی و حفاظت از محیط زیست کمک‌های مؤثری ارائه نمایند.

در کشور ما که بخش تعاونی به عنوان یکی از بخش‌های سه‌گانه اقتصادی در قانون اساسی معرفی شده است، می‌تواند منشاء بروز تحولات عظیم اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بوده و به شتاب فرآیندهای توسعه کمک نماید. تصویب قانون سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی فرصتی تاریخی در اختیار بخش تعاون گذاشته است تا با انسجام‌بخشی به قابلیت‌ها و ظرفیت‌های شبکه عظیم بخش تعاونی و بهره‌گیری از حمایت‌های دولتی بتواند زمینه مشارکت حقیقی مردم در امور اقتصادی کشور را فراهم نماید.

از سوی دیگر، پیچیده‌گی فرآیندهای توسعه‌ای باعث گردیده ضرورت استفاده از دانش و تجارب نوین در حوزه تعاون بیش از گذشته احساس شود. نیاز روزافزون به شناخت حوزه دانش تعاون و روش‌های کار جمعی و مشارکت مبتنی بر الگوی تعاونی در فرهنگ ایرانی - اسلامی، ضرورت تدوین مجموعه‌ای جامع و فراگیر تحت عنوان «دانشنامه تعاون» را آشکار ساخته است. بر این اساس تدوین این دانشنامه در دستور کار معاونت امور تعاون وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی قرار گرفت تا این مهم با همکاری مؤسسه پژوهشی توسعه تعاون، دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران و با بهره‌گیری از توان علمی و تجربه اساتید و متخصصین حوزه تعاون تحقق یابد.

امید است انتشار این اثر فاخر که برای اولین بار در دو جلد به رشته تحریر در آمده است مرزهای دانش تعاون را گسترش داده و منبعی علمی - آموزشی در اختیار مراکز علمی و دانشگاهی، همچنین، مدیران، سیاست‌گذاران و کارشناسان بخش تعاون قرار می‌دهد تا با تعمیق اندیشه تعاون بخشی از نیازهای علمی این حوزه تأمین گردد.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از کلیه اساتید، پژوهشگران، مدیران، کارشناسان و سایر عزیزانی که در تدوین، تألیف و انتشار این دانشنامه همکاری و مشارکت داشته‌اند، صمیمانه سپاسگزاری نمایم.

سید حمید کلانتری
معاون امور تعاون

مقدمه‌ای بر دانشنامه تعاون

کلمه دایرةالمعارف معادل واژه فرانسوی «آنسیکلوپدی» (Encyclopédie) است که از عبارت یونانی انکیکلیوس پایدیا اخذ شده است. مفهوم «آنسیکلوپدی» را «آموزش یا دانشی که در دایره‌ای گرد آمده باشد» تعریف کرده‌اند.^۱ کاربرد واژه فارسی «دانشنامه» توسط ابن سینا بیش از ۵۰۰ سال قبل از کاربرد واژه فرانسوی «آنسیکلوپدی» بوده است. دانشنامه که معادل فارسی دایرةالمعارف عربی است، به مجموعه‌ای اطلاق می‌شود که اطلاعاتی جامع و در عین حال فشرده دربارهٔ دانسته‌ها و یافته‌های بشر به صورت عمومی یا در یک زمینه خاص در اختیار خوانندگان می‌گذارد. اولین دایرةالمعارف‌ها به قصد مطالعه و بررسی مستمر و توسط فردی واحد تهیه می‌شد و به گونه‌ای فراهم می‌آمد که جنبه متن درسی داشته باشد، و بدین سبب با دایرةالمعارف امروزی، که عمدتاً به عنوان مرجع به کار می‌رود و حاصل کار گروهی است، متفاوت بود.^۲ دانشنامه نویسی هم در جوامع غربی و هم در بین ملل اسلامی سابقه‌ای طولانی دارد. برخی ارسطو (۸۴-۲۲ق م) را پدر دانشنامه‌نویسی می‌دانند، زیرا در آثارش به دانش‌های مختلف روزگار خود پرداخته و خلاصهٔ یافته‌های خویش و دانسته‌های دانشمندان پیشین را برای آیندگان به یادگار نهاده است. برخی نیز اسپئوسیپوس، فیلسوف یونانی و شاگرد افلاطون (۲۷-۴۷ق م) را نخستین دانشنامه‌نویس می‌دانند که به روایتی گیاهان و جانوران را طبقه‌بندی کرده بود. دانشنامه‌نویسی در قرون وسطی نیز رواج قابل توجهی داشت. از دانشنامه‌های این دوره می‌توان به دانشنامه «آیین بزرگ» اشاره کرد که توسط ونسان دوبوه (۲۴۴م)، کشیش فرانسوی گردآوری شده است که در آن علوم رایج در عصر مؤلف و چکیدهٔ آراء دانشمندان یونانی، رومی و عبرانی ارائه شده است. قرن هشتم میلادی را باید نقطهٔ عطفی در علم دانشنامه‌نویسی دانست. از مهم‌ترین دانشنامه‌های اروپایی که در این دوره پدید آمد، دانشنامهٔ بریتانیکاست که چاپ نخست آن در بین سالهای ۷۶۸-۷۷۱ میلادی منتشر شد. این دانشنامه از جامع‌ترین و بزرگ‌ترین دانشنامه‌های انگلیسی زبان به شمار می‌رود.^۳

نخستین دانشنامهٔ علمی ایران را دانشمند بزرگ ایرانی ابونصر فارابی با عنوان احصاءالعلوم به زبان عربی به رشتهٔ تحریر درآورد و در آن به طبقه‌بندی علوم مختلف پرداخت. در این بین بی‌تردید کهن‌ترین دانشنامهٔ مهم فارسی مجموعهٔ معروف به دانشنامهٔ علایی است. پس از آن، دانشنامه‌های مهم دیگری به زبان فارسی تألیف شدند. دانشنامه‌های قدیم، برخلاف دانشنامه‌های کنونی که منابع مرجع به شمار می‌روند، در حکم کتابهای درسی بودند و برای مطالعهٔ دائم مورد استفاده قرار می‌گرفتند. از سوی دیگر، همهٔ دانشنامه‌های قدیم موضوعی بودند و پیدایی دانشنامه‌های الفبایی پدیده‌ای نسبتاً جدید است.

دانشنامه‌های کنونی را می‌توان به دو دستهٔ عمومی و تخصصی تقسیم کرد. دانشنامه‌های تخصصی خاص یک منطقهٔ جغرافیایی، یک کشور، یک نژاد، یک دین، یک دورهٔ زمانی یا یک شاخهٔ علمی است. دانشنامه‌های کنونی در واقع مجموعه‌ای از مقالات جداگانه در موضوعات مختلف‌اند که متخصصان هر موضوع به نگارش درآورده‌اند. هر مقاله علاوه بر اطلاعات تاریخی و بیان پیشینهٔ موضوع، اطلاعات جدید و پیشرفت‌های کنونی را نیز در بر می‌گیرد. حجم دانشنامه‌ها نیز متغیر است و می‌تواند از یک جلد تا ده‌ها جلد و در مواردی حتی بیش از صد جلد باشد. در دانشنامه‌های امروزی برای راهنمایی بیشتر خوانندگان از ابزارهای کمکی مانند نمایه‌های الفبایی و موضوعی، فهرست مآخذ، ارجاعات درون متن، فهرست منابع برای مطالعهٔ بیشتر، جدولها، نمودارها، نقشه‌ها و تصویرها نیز استفاده می‌شود. امروزه الگوی جدیدی در دانشنامه‌نویسی پدید آمده و آن پیدایی دانشنامه‌هایی به صورت لوحهای فشرده و ظهور دانشنامه‌های دیجیتالی و اینترنتی است.^۳

عنوان دانشنامه را نخستین بار ابن سینا در کتاب دانشنامه علایی به کار برد. در دوران معاصر استفاده از این واژه به جای دایرةالمعارف رایج شده است. دانشنامه‌هایی که اکنون استفاده می‌شوند از گسترش لغتنامه‌های قرن هجدهم به اینجا رسیده‌اند. در لغتنامه‌ها، واژه‌ها و معنی‌ها و گاهی اطلاعات اندکی دربارهٔ واژه و ریشه‌یابی آن جمع‌آوری شده‌اند؛ این اطلاعات معمولاً به گونه‌ای است که به طور کامل نیاز خواننده را برطرف نمی‌کنند. از این رو دانشنامه‌ها برای آگاهی دادن فراتر در مورد آن موضوع (یا واژه) پدید آورده شدند. همچنین، یک دانشنامه نسبت به لغتنامه دارای اطلاعاتی همچون نقشه و تصویر، کتاب‌شناسی و آماره نیز می‌تواند باشد.^۴ امروزه رشته‌های تخصصی برای تعمیق و توسعه دانش در حوزه‌های خاص، سعی می‌کنند تا از طریق تدوین دانشنامه تخصصی به تعیین و تدقیق مفاهیم، دیدگاه‌ها و دامنه دانش مربوط به خود بپردازند. زیرا هر واژه به صورت جدا از سایر واژه‌ها و کلمات، معنای ثابت و مشخصی دارد که از آن می‌توان به جوهر معنایی تعبیر کرد، اما همین واژه آن‌گاه که به نظام و دستگاه خاصی از تصورات و مفاهیم (همچون یک علم) وارد شود، در تعامل با واژگان و تصورات آن دستگاه، وارد «واژگان تخصصی آن علم» می‌شود و معنای نسبی (مصطلح) می‌یابد. از این رو اصطلاحات در ابتدا معنایی عرفی و همه فهم دارند ولی با ورود به یک علم و در تعامل با تصورات، مفاهیم، اقتضائات و نیازهای موجود در آن علم، معنای عرفی و

^۱ دورانت، ویل. (۱۳۷۴) تاریخ تمدن جلد ۱۱ (عصر ولتر). شرکت انتشارات علمی فرهنگی، چاپ چهارم.

^۲ ویکی‌پدیا، دانشنامه آزاد. <http://fa.wikipedia.org/wiki>

^۳ موسوی بجنوردی، کاظم <http://www.cgie.org.ir/showbuilderB.asp?id=161>

اساسی آن‌ها تغییر کرده و دارای معنای نسبی می‌شوند و همین اصطلاحات، برداشت‌ها، نظریات و راهبردها هستند که در دانشنامه‌ها مورد بحث قرار می‌گیرند. پس «دانشنامه» در اصطلاح به «نامه‌ای حاوی دانش و علم و نامه‌ای که در آن از دانش سخن رفته باشد» گفته می‌شود و آن را خلاصه‌ای از اطلاعات و آگاهی‌های دقیق، متقن و روزآمد در همه رشته‌های بشری یا رشته‌ای خاص دانسته‌اند که پژوهشگر برای یافتن پاسخ سؤال خود در اولین گام به آنها مراجعه می‌کند و کلید کار خود را از این طریق به دست می‌آورد. البته چنین مجموعه‌ای هرگز پاسخ نهایی را در اختیار او قرار نمی‌دهد؛ زیرا در دانشنامه، اهم مطالب مربوط به موضوعات و مباحث مورد اختلاف و دیدگاه‌های گوناگون مطرح می‌شود و مراجع و منابع دست اولی که محقق می‌تواند در گام بعدی به آن‌ها مراجعه کند، ذکر می‌شود. از این‌رو دانشنامه، راهنما و جهت دهنده و یاری‌رسان پژوهنده، برای سیر در مسیر تحقیق است.

در ادامه این حرکت مبارک در تدوین دانشنامه‌ها و بسط شناخت بشری به صورت موضوعی و منسجم، در حوزه تعاون نیز این تلاش‌ها صورت گرفت تا با تدوین «دانشنامه تعاون» گامی اساسی در حوزه توسعه دانش تعاون در کشور برداشته شود. دانشنامه تعاون نخستین دایره‌المعارف مرجع و معیار به منظور رفع نیازهای تخصصی پژوهشگران، دانشجویان و کلیه علاقه‌مندان به مباحث در حوزه تعاون می‌باشد که به کوشش جمعی از استادان و پژوهشگران حوزه تعاون، اقتصاد، جامعه‌شناسی، مدیریت، حقوق، علوم سیاسی، جغرافیا، ترویج و توسعه روستایی تدوین شده است. این دانشنامه به زبان فارسی (همراه با معادل انگلیسی مداخل) به صورت الفبایی طبقه‌بندی شده است و بی شک نگرارش دانشنامه تعاون به سبک جدید، اقدامی ضروری و ارزشمند در این حوزه تلقی می‌شود. دانشنامه تعاون اهداف متعددی را مدنظر داشت که مهم‌ترین آنها عبارت بودند از:

- ۱) توسعه دانش تعاون از طریق مدون‌سازی و مکتوب کردن اطلاعات و دانش در حوزه تعاون
- ۲) تدقیق مفاهیم، دیدگاه‌ها و دامنه دانش و اندیشه‌های حوزه تعاون
- ۳) رفع نیازهای تخصصی پژوهشگران، دانشجویان و کلیه علاقه‌مندان به مباحث حوزه تعاون
- ۴) کمک به فرهنگ‌سازی و بسط دانش تعاون در حوزه‌های تخصصی و مجامع علمی

روش کار در تدوین این دانشنامه، همان فرآیندی بود که در تدوین دیگر دانشنامه‌ها مد نظر قرار می‌گیرد. یعنی، در ابتدا «شورای علمی دانشنامه» برای مدخل‌یابی، با بررسی کتاب‌های مرجع در زمینه تعاون، لیستی از مداخل مهم و پرکاربرد در ادبیات تعاون را انتخاب و در جلسات متعدد مورد بحث و تصویب قرار داد. سپس برای تکمیل فهرست مداخل از سایر منابع نظیر منابع زیر بهره‌گیری شد:

- مجلات تخصصی تعاون؛ بین‌المللی و داخلی
- بررسی فهرست محورها و مقالات همایش‌های بین‌المللی و ملی
- مرور فهرست دروس دانشگاه‌های معتبر در زمینه تعاون
- مرور فهرست کتاب‌ها، مقالات و پروژه‌های تحقیقاتی در شبکه اینترنت
- سایر منابع مرتبط با حوزه تعاون

فرآیند مدخل‌یابی و بررسی و تصویب آن‌ها از ابتدا تا انتهای تدوین دانشنامه همچنان در دستور کار قرار گرفت تا در جریان تدوین دانشنامه به صورت سیال مورد بررسی و انتخاب قرار گیرند. موضوع تدوین دانشنامه از طریق سایت، نصب اطلاعیه در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی مرتبط و ارسال ایمیل و ارتباط با اساتید و متخصصین اطلاع‌رسانی شد و مداخل تصویب شده در اختیار اساتید و محققین حوزه تعاون، اقتصاد، جامعه‌شناسی، مدیریت، حقوق، علوم سیاسی، جغرافیا، ترویج، توسعه روستایی و سایر رشته‌های مرتبط قرار گرفت تا نسبت به تدوین مقالات اقدام کنند.

همزمان با تهیه مداخل، برای هماهنگی بیشتر در زمینه شیوه نگارش مقالات، ابتدا راهنمای نگارش مقالات، تهیه و در اختیار نویسندگان قرار گرفت. مقالات پس از طی مراحل داور، اعمال اصلاحات توسط نویسندگان، برای انجام ویراستاری علمی و ادبی، در اختیار کمیته ویراستاری قرار گرفت.

ساختار دانشنامه به صورت الفبایی تنظیم شده است و برای سهولت در مطالعه مقالات، مباحث نیازمند توضیح بیشتر در متن هر مقاله، به مقالات مربوطه ارجاع داده شده‌اند. این دانشنامه با حدود ۳۰۰ مدخل در دو جلد به زبان فارسی تدوین و منتشر شده است. مسئولیت مداخل به عهده نویسندگان بوده و دانشنامه از نظرات و پیشنهادهای صاحب نظران و پژوهشگران استقبال می‌نماید.

در تدوین این دانشنامه که با همت «مؤسسه پژوهشی توسعه تعاون» دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران و «وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی» به انجام رسیده است، بزرگواران زیادی در طول ۲/۵ سال انجام کار همکاری داشته‌اند که از همه آنها صمیمانه تقدیر و تشکر می‌گردد.

دکتر خلیل کلانتری

دبیر علمی دانشنامه تعاون

اعضای شورای علمی

دکتر خلیل کلاتری،
دانشگاه تهران

دکتر علی اسدی،
دانشگاه تهران

دکتر سید صفدر حسینی کوزوکی،
دانشگاه تهران

دکتر علی اکبر براتی،
دانشگاه تهران

دکتر غلامحسین حسینی نیا،
دانشگاه تهران

دکتر علیقلی حیدری،
وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

دکتر سید حمید موحد محمدی،
دانشگاه تهران

دکتر حجت ورمزیاری،
دانشگاه تهران

مؤلفان و مترجمان:

الف) اعضای هیأت علمی

آماده، حمید
استادیار دانشگاه علامه طباطبایی

ابراهیمی، محمد صادق
استادیار دانشگاه صنعتی اصفهان

احمدی فیروزجائی، علی
مربی دانشگاه پیام نور

اسدی، علی
استاد دانشگاه تهران

اکبری، مرتضی
استادیار دانشگاه تهران

اللهیاری، محمد صادق
دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت

ایروانی، هوشنگ
استاد دانشگاه تهران

بادسار، محمد
استادیار دانشگاه زنجان

بارانی، حسین
دانشیار دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

بیزنی، مسعود

استادیار دانشگاه تربیت مدرس

جلالزاده، محمد

استادیار دانشگاه ارومیه

چوپچیان، شهلا

استادیار دانشگاه تربیت مدرس

حاجی میر رحیمی، سید داوود

استادیار مرکز آموزش عالی امام خمینی (ره)

حسینی نیا، غلامحسین

استادیار دانشگاه تهران

حسینی، سید محمود

استاد دانشگاه تهران

حیاتی، داریوش

دانشیار دانشگاه شیراز

خراسانی، محمد امین

استادیار دانشگاه تهران

دانشور عامری، ژیلا

استادیار دانشگاه تهران

راحلی، حسین

دانشیار دانشگاه تبریز

رجائی، سیدعباس

استادیار دانشگاه تهران

رستمی، فرحناز

استادیار دانشگاه رازی کرمانشاه

رضایی، عبدالمطلب

استادیار دانشگاه تهران

رضایی، مسعود

استادیار بنیاد دانشنامه نگاری ایران

رضایی، روح الله

دانشیار دانشگاه زنجان

رضوانفر، احمد

استاد دانشگاه تهران

رمضانی، مسعود

مربی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان

زرافشانی، کیومرث

دانشیار دانشگاه رازی کرمانشاه

زمانی میاندشتی، ناصر

استادیار دانشگاه شیراز

شاه ولی، منصور

استاد دانشگاه شیراز

شعبانعلی فمی، حسین

دانشیار دانشگاه تهران

شریف‌زاده، محمد شریف

دانشیار دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

شهبازی، اسماعیل

استاد دانشگاه شهید بهشتی

صادقپور، حسن

مربی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت

صدیقی، حسن

استاد دانشگاه تربیت مدرس

طالب، مهدی

استاد دانشگاه تهران

ظریفیان، شاپور

دانشیار دانشگاه تبریز

عباسی، عنایت

استادیار دانشگاه تربیت مدرس

عبدالله‌زاده، غلامحسین

استادیار دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

علم بیگی، امیرحسین

استادیار دانشگاه تهران

غلامرضایی، سعید

استادیار دانشگاه لرستان

غنیان، منصور

دانشیار دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان

شعبانعلی فمی، حسین

دانشیار دانشگاه تهران

قاسمی، ایرج

استادیار پژوهشگاه علوم انسانی جهاد دانشگاهی تهران

کلاتتری، خلیل

استاد دانشگاه تهران

کوهستانی عین‌الدین، حسین

استادیار دانشگاه تبریز

مطیعی، ناصر

استادیار دانشگاه تهران

مهدی، محمد

استادیار دانشگاه افسری امام علی (ع)

موحد محمدی، سید حمید

استاد دانشگاه تهران

نادری مهدیی، کریم

دانشیار دانشگاه بوعلی سینا

نجارزاده، محمد

استادیار دانشگاه سمنان

نظری، محمدرضا

استادیار دانشگاه شهید بهشتی

نوروزی، عباس

استادیار مرکز آموزش عالی امام خمینی (ره)

ورمزیاری، حجت

استادیار دانشگاه تهران

ب) پژوهشگران و کارشناسان

آزادی، غضنفر

معاون مدیرکل امور صید و صیادی سازمان شیلات ایران

آموسی، فاطمه

دانشجوی دکتری پژوهشگاه شاخص پژوه اصفهان

احمدی، سحر

کارشناس ارشد دانشگاه تبریز

اخباری، رضا

کارشناس ارشد دانشگاه علامه طباطبایی

استوار، سمیه

کارشناس ارشد دانشگاه شیراز

اسحاقی، سیدرضا

دانشجوی دکتری دانشگاه تهران

اشرف‌زاده، لیلا

دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

اشرف‌زاده، سمیرا

کارشناس ارشد دانشگاه پیام نور

اشگریز، نادر

دانشجوی دکتری دانشگاه تهران

اکبری، طاهره

کارشناس وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

امیدی، صفورا

کارشناس ارشد دانشگاه آزاد اسلامی مرکز ایلام

ایزدی، نسیم

دانشجوی دکتری دانشگاه بوعلی سینا

باباجانی، آرزو

دکتری دانشگاه تهران

بابایی اصل، میکائیل

کارشناس ارشد دانشگاه شاهد

حسین‌خانی، مهدیه کارشناس ارشد دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان	بخشی‌زاده، حسن دانشجوی دکتری دانشگاه تهران
حسینی، ناهید دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران	براتی، علی اکبر دکتری دانشگاه تهران
حسینی، مریم کارشناس دانشگاه آزاد اسلامی واحد میبد	بشارتی، غلامحسین مدیرکل توسعه تعاون وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
حقیقی، امیرحسین کارشناس ارشد دانشگاه تهران	بنی اسدی، مصطفی دانشجوی دکتری دانشگاه شهید باهنر کرمان
حیدری، علیقلی رئیس انجمن علمی تعاون ایران	بهادری، مهشید دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس
حیدری، مرضیه کارشناس ارشد دانشگاه تربیت مدرس	پورآتشی، مهتاب دکتری دانشگاه تهران
خالدی، خوشقدم دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس	پورنظری، محمد کارشناس ارشد دانشگاه تربیت مدرس
خشنودی‌فر، زهرا دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس	پیرجلیلی، زهرا دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران
خوشبخت، حسین دانشجوی دکتری دانشگاه تهران	ترحمی، بنفشه کارشناس ارشد دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان
درخش چشم، علی کارشناس موسسه مالی و اعتباری عسگریه	تلیکانی، شعله کارشناس ارشد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
درویشی، محسن کارشناس ارشد دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان	تیبا، مجتبی کارشناس ارشد دانشگاه علامه طباطبایی
دقیقی ماسوله، زهرا پژوهشگر باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت	جبارلوی شیبستری، بهرام رئیس اداره پیشگیری از صید غیر مجاز سازمان شیلات ایران
دلجوی شهپر، جواد کارشناس ارشد اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان گیلان	جعفری، حسین کارشناس ارشد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
ده حقی، سمیه کارشناس ارشد دانشگاه تربیت مدرس	جعفری، شایسته کارشناس ارشد دانشگاه تهران
دهقان نجم‌آبادی، عامر دانشجوی دکتری دانشگاه تهران	چتری، شهربانو دکتری دانشگاه آکادمی علوم تاجیکستان
ربیعی، زهرا کارشناس ارشد دانشگاه تربیت مدرس	حاتمی، راشین کارشناس ارشد دانشگاه تهران
رحمتی‌زاده، ابوالفضل پژوهشگر مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان قم	حاجی شاه کرم، زهرا دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران
رحیمی، علیرضا کارشناس ارشد دانشگاه تهران	حبیبی، الهام دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران
رزاقی بورخانی، فاطمه دانشجوی دکتری دانشگاه تهران	حجاززاده، غلامرضا کارشناس ارشد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
رستمی شهر بابکی، حمدالله	حسن پور، مجید کارشناس ارشد دانشگاه تهران

مدیر کل دفتر آموزش، ترویج و تحقیقات تعاونی‌ها، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

رضایی، مهسا

کارشناس ارشد دانشگاه تهران

رضایی، علی

کارشناس ارشد دانشگاه علامه طباطبایی

رضایی نجف آبادی، نسیم

کارشناس ارشد دانشگاه تهران

رنجبر، ابوالفضل

دانشجوی دکتری دانشگاه تهران

رنجبر، زهرا

دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس

رنجبر، سعید

کارشناس ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

زارع، عادل

دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس

زارعی، مجید

دانشجوی دکتری دانشگاه تهران

زلالی، نعیمه

دانشجوی دکتری دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان

زینتی فخرآبادی، حسین

کارشناس ارشد دانشگاه تهران

سرآبادانی، غلامرضا

پژوهشگر پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

سعادت‌زاده، معصومه

دانشجوی دکتری دانشگاه تهران

سعدوندی، مهسا

دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس

سلطانی، مرجانه

کارشناس وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

سهرابی ملایوسف، عیدیه

کارشناس دانشگاه تهران

سهمانی اصل، محمد علی

رئیس هیأت مدیره و مدیرعامل بانک توسعه تعاون وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

و رفاه اجتماعی

سوری، سمیه

دانشجوی دکتری دانشگاه تهران

شامانیان، مریم

دانشجوی دکتری دانشگاه شهید بهشتی

شرفی، لیدا

دانشجوی دکتری دانشگاه رازی کرمانشاه

شریفی، مهنوش

دکتری دانشگاه تهران

شفیعی، محسن

کارشناس ارشد دانشگاه پیام نور واحد شهر کرد

شهبیکی، نصرالله

کارشناس دانشگاه تهران

شوکتی آmqانی، محمد

دانشجوی دکتری دانشگاه تهران

شوکتی آmqانی، وحید

کارشناس ارشد دانشگاه علامه طباطبایی

صالحی، نرگس

دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

صفری ثالی، رضا

دکتری دانشگاه علامه طباطبایی

عبدالهی، ضرغام

کارشناس ارشد دانشگاه تهران

عزیزی، فاطمه

کارشناس ارشد دانشگاه تربیت مدرس

عطایی، پوریا

دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس

علی‌میرزایی، عرفان

دانشجوی دکتری دانشگاه تهران

غزانی، عزت‌الله

کارشناس ارشد دانشگاه تربیت مدرس

غفاری، علیرضا

دانشجوی دکتری دانشگاه علامه طباطبایی

غنجی، مستانه

دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس

فتح‌الهی گلام بحری، سعدی

کارشناس ارشد دانشگاه تهران

فتحی، لیلا

دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

فتحی، سمیه‌لا

کارشناس ارشد دانشگاه زنجان

قادرزاده، سلیمان

کارشناس ارشد دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

قارون، زهرا

دانشجوی دکتری دانشگاه تهران

- قاسمی، مهدی**
کارشناس ارشد دانشگاه زنجان
- کرمی، شهره**
دانشجوی دکتری دانشگاه رازی کرمانشاه
- کرمی دهکردی، مهدی**
دانشجوی دکتری دانشگاه تبریز
- کریمی، شمیم**
دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران
- کوچکیان، حورا**
کارشناس ارشد دانشگاه تهران
- کیانی، مینا**
کارشناس ارشد دانشگاه رازی کرمانشاه
- گراوندی، شهیر**
دانشجوی دکتری دانشگاه رازی کرمانشاه
- گیلان، ام‌البنین**
دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران
- لواپی آدریانی، رسول**
دانشجوی دکتری دانشگاه تهران
- مجرد تاکستانی، فرنگیس**
دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران
- محمدرضایی، محمد**
دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس
- محمدزاده نصرآبادی، مهناز**
دانشجوی دکتری دانشگاه تهران
- محمدزاده، محبوبه**
کارشناس ارشد دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان
- محمدی، یاسر**
دکتری دانشگاه تهران
- مختاری، مهدی**
کارشناس ارشد دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران
- مرادحاصلی، سمیه**
دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس
- مرادی، پروش**
دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس
- مشایخی‌زاده، علی**
- کارشناس دانشگاه تهران
- مقدمی، زهره**
کارشناس ارشد دانشگاه زنجان
- مهدی، عباس**
کارشناس ارشد دانشگاه شهر کرد
- موسوی قیداری، زهرا**
کارشناس ارشد دانشگاه تهران
- مبوه‌چی، مریم**
کارشناس وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
- نجفیان، زهرا**
کارشناس ارشد دانشگاه تهران
- نصیری، مجید**
کارشناس ارشد دانشگاه تهران
- نوروزی، رقیه**
دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران
- نوروزی، علیرضا**
کارشناس ارشد دانشگاه تربیت مدرس
- هدایتی، فریفته**
دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران
- هماپور، فاطمه**
کارشناس ارشد دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان
- ورمزیار، افشین**
کارشناس ارشد دانشگاه تبریز
- ولی‌زاده، ناصر**
کارشناس ارشد دانشگاه تربیت مدرس
- هائسمی، فائزه**
دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس
- یزدانی، منوچهر**
مشاور وزیر وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در امور تعاون
- یوسفی فضل، سودابه**
دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

فهرست مداخل

	عنوان
۱۴۸.....	آسیب‌شناسی بخش تعاون ..... صفحه
۱۵۲.....	۱ ..... آسیب‌شناسی بخش تعاون
۱۵۳.....	۵ ..... آسیب‌شناسی تعاونی‌های روستایی در ایران
۱۵۷.....	۸ ..... آموزش تعاونی
۱۶۳.....	۱۴ ..... آموزش عالی در تعاون
۱۶۴.....	۱۵ ..... اتاق تعاون
۱۶۷.....	۱۹ ..... اتحادیه اعتباری
۱۶۹.....	۲۶ ..... اتحادیه بین‌المللی تعاونی
۱۷۰.....	۳۰ ..... اتحادیه تعاونی
۱۷۵.....	۳۳ ..... اتحادیه تعاونی مرتع‌داری
۱۷۹.....	۳۴ ..... اتحادیه تعاونی‌های صیادی
۱۸۳.....	۳۶ ..... اتحادیه کارگری
۱۸۶.....	۴۰ ..... اتحادیه مرکزی تعاونی‌های روستایی و کشاورزی ایران
۱۹۵.....	۴۲ ..... اخلاق کسب‌وکار در تعاونی
۱۹۷.....	۴۶ ..... ادغام تعاونی
۲۰۳.....	۵۰ ..... ارزش اسمی سهام
۲۰۶.....	۵۲ ..... ارزش افزوده تعاونی
۲۰۷.....	۵۴ ..... ارزش‌های تعاون
۲۱۱.....	۵۶ ..... ارزش‌های تعاونی سون آکه بوک
۲۱۶.....	۵۸ ..... ارزش‌های سنتی تعاون
۲۲۵.....	۶۲ ..... ارکان شرکت تعاونی
۲۲۶.....	۶۶ ..... اساسنامه تعاونی
۲۲۹.....	۷۱ ..... اشتغال و تعاونی‌ها
۲۳۱.....	۷۶ ..... اصل عضویت اختیاری و آزاد
۲۳۳.....	۸۰ ..... اصول تعاونی
۲۳۶.....	۸۴ ..... اعتبار اسناد عادی
۲۳۹.....	۸۵ ..... اقتصاد تعاونی
۲۴۰.....	۸۹ ..... اقتصاد مقاومتی و بخش تعاون
۲۴۴.....	۹۱ ..... الگویی منظم از فلسفه تعاون
۲۴۸.....	۹۶ ..... انبارداری و انبارگردانی در تعاونی
۲۵۳.....	۱۰۰ ..... انجمن صنفی (سندیکای) کارفرمایی
۲۶۱.....	۱۰۵ ..... انجمن‌های تعاونی
۲۶۴.....	۱۱۰ ..... انحلال تعاونی
۲۶۷.....	۱۱۲ ..... اندیشه تعاون
۲۷۰.....	۱۱۳ ..... انقلاب صنعتی و تعاونی
۲۷۴.....	۱۱۹ ..... بازار بورس
۲۷۷.....	۱۲۱ ..... بازاریابی اجتماعی در تعاونی‌ها
۲۷۹.....	۱۲۹ ..... بازاریابی در تعاونی
۲۸۵.....	۱۳۴ ..... بازاریابی کارآفرینانه در تعاونی‌ها
۲۹۰.....	۱۳۸ ..... بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه
۲۹۴.....	۱۴۰ ..... بانک توسعه تعاون
۲۹۶.....	۱۴۴ ..... بانک نخبگان تعاون
۲۹۸.....	۱۴۷ ..... بانکداری تعاونی

۴۱۷.....	تعاونی‌ها در هندوستان	۲۹۹.....	تعاونی انبوه‌سازان
۴۲۱.....	تعاونی‌ها و رفاه اجتماعی	۳۰۰.....	تعاونی آموزشگاهی
۴۳۰.....	تعاونی‌های اجتماعی	۳۰۴.....	تعاونی بازیافت
۴۳۲.....	تعاونی‌های آبخیزداری	۳۰۷.....	تعاونی بهداشت محیط
۴۳۴.....	تعاونی‌های بازاریابی	۳۰۸.....	تعاونی پرورش گل و گیاه
۴۳۷.....	تعاونی‌های تکثیر و پرورش آبزیان	۳۱۱.....	تعاونی پره
۴۳۹.....	تعاونی‌های چندمنظوره	۳۱۵.....	تعاونی پس انداز و وام
۴۵۱.....	تعاونی‌های خدمات صیادی جنوب	۳۱۷.....	تعاونی پنبه کاران
۴۴۴.....	تعاونی‌های فرا استانی	۳۱۸.....	تعاونی تأمین نیاز تولیدکنندگان
۴۴۵.....	تعاونی‌های کشاورزی و روستایی لهستان	۳۱۹.....	تعاونی توزیعی
۴۴۶.....	تعاونی‌های گردشگری	۳۲۱.....	تعاونی تولید
۴۵۱.....	تعاونی‌های مجازی	۳۲۴.....	تعاونی تولید انحصارگر و بنگاه انحصارگر
۴۵۴.....	تعاونی‌های مرتع‌داری	۳۲۹.....	تعاونی جنگل نشینان
۴۵۷.....	تعاونی‌های نسل جدید	۳۳۱.....	تعاونی حمل و نقل
۴۶۰.....	تعاونی‌های همیشه سبز	۳۳۳.....	تعاونی خدمات آموزشی
۴۶۳.....	تعاونی یک منظوره	۳۳۳.....	تعاونی خدماتی
۴۶۶.....	تعدیل ساختاری	۳۳۴.....	تعاونی دام‌داران
۴۷۳.....	تمرکززدایی در بخش تعاون	۳۳۶.....	تعاونی در کشورهای سوسیالیستی
۴۷۵.....	تناسب سهام	۳۴۰.....	تعاونی دهیاری
۴۷۶.....	توانمندسازی تعاونی‌ها	۳۴۲.....	تعاونی راچدیل
۴۸۰.....	توسعه اقتصادی و تعاونی	۳۴۵.....	تعاونی روستایی
۴۸۲.....	توسعه تعاون	۳۴۷.....	تعاونی زعفران کاران
۴۸۹.....	توسعه فرهنگی در تعاون	۳۵۰.....	تعاونی سهام عدالت
۴۹۳.....	توسعه کشاورزی و تعاون	۳۵۲.....	تعاونی صادرات
۴۹۶.....	توسعه نهادی در تعاونی‌ها	۳۵۳.....	تعاونی صنایع دستی
۵۰۱.....	توسعه نیافتگی نهضت تعاونی در ایران	۳۵۶.....	تعاونی صنعتی
۵۱۰.....	ثبت شرکت تعاونی	۳۵۸.....	تعاونی صیادی کیلکا
۵۳۳.....	جشنواره تعاونی برتر	۳۶۱.....	تعاونی عشایری
۵۴۰.....	جنسیت در تعاونی‌ها	۳۶۳.....	تعاونی فارغ التحصیلان (دانش آموختگان)
۵۴۲.....	جهانی شدن و تعاونی	۳۶۵.....	تعاونی فراگیر ملی
۵۴۷.....	حسابداری تعاونی	۳۶۸.....	تعاونی فرآوری
۵۵۲.....	حق رأی	۳۷۳.....	تعاونی فرش
۵۵۴.....	حکمرانی تعاونی	۳۷۶.....	تعاونی کارآفرینان
۵۵۸.....	حکمرانی تعاونی روستایی	۳۷۸.....	تعاونی کشاورزی
۵۶۱.....	حکمرانی شرکتی در تعاونی‌ها	۳۸۰.....	تعاونی محیط‌زیستی
۵۶۵.....	خانه تعاونگران ایرانی	۳۸۲.....	تعاونی مرز نشینان
۵۷۰.....	خط و مشی	۳۸۵.....	تعاونی مصرف
۵۷۲.....	خلاقیت و نوآوری در تعاونی‌ها	۳۹۰.....	تعاونی نخلداران
۵۷۸.....	خودیاری	۳۹۶.....	تعاونی و انحصار
۵۸۰.....	خوشه‌های تعاونی	۳۹۸.....	تعاونی و پایداری
۵۸۵.....	درآمدی بر فلسفه وجودی تعاون	۴۰۲.....	تعاونی و تسهیم دانش
۵۸۶.....	دکترین بنیادی تعاون	۴۰۵.....	تعاونی و رقابت اقتصادی
۵۹۹.....	دولت و تعاونی‌ها	۴۰۷.....	تعاونی و زنجیره ارزش
۶۰۴.....	دهکده تعاونی اُون و فوریه	۴۱۲.....	تعاونی و سرمایه فکری
۶۰۵.....	دهه تعاونی	۴۱۴.....	تعاونی و وقف در ایران

۷۴۰.....	شرکت‌های سهامی زراعی	۶۰۹.....	ذخیره اجباری
۷۴۳.....	شولتز دلیچ.....	۶۱۱.....	ذخیره احتیاطی
۷۴۷.....	صندوق تعاون روستایی	۶۱۳.....	ذخیره یا اندوخته قانونی
۷۴۹.....	صندوق تعاون کشور	۶۱۵.....	رابرت اُون
۷۵۱.....	صندوق ضمانت سرمایه گذاری تعاون	۶۱۷.....	روز تعاونی‌ها
۷۵۹.....	طرح تحول تعاون	۶۲۰.....	رهبری و تعاون
۷۶۱.....	طرح تنخواه‌گردان	۶۲۳.....	ساختار سازمانی بخش تعاون
۷۶۵.....	فائو: سازمان خوار و بار و کشاورزی	۶۲۶.....	سازمان بین‌المللی کار
۷۶۸.....	فراپورس	۶۳۲.....	سازمان تجارت جهانی
۷۷۱.....	فراکسیون تعاون مجلس	۶۳۸.....	سازمان مرکزی تعاون
۷۷۴.....	فرهنگ تعاونی	۶۴۰.....	سازمان مرکزی تعاون روستایی
۷۷۷.....	فقرزدایی و تعاونی‌ها	۶۴۴.....	سازمان‌های غیردولتی و تعاونی‌ها
۷۸۲.....	فلسفه نظام تعاون: صورت مسئله	۶۴۶.....	سانچوکو
۷۸۵.....	قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران	۶۴۷.....	سرباز تعاون یار
۸۰۳.....	کارآفرینی اجتماعی تعاونی‌ها	۶۴۹.....	سرمایه اجتماعی و تعاونی
۸۱۰.....	کارآفرینی جمعی در تعاونی	۶۵۳.....	سرمایه‌گذاری و تعاونی
۸۲۱.....	کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌ها	۶۵۶.....	سنت تعاون
۸۳۰.....	کارآفرینی شرکتی در تعاونی‌ها	۶۵۸.....	سوخوز «مزارع شورایی»
۸۳۴.....	کارآفرینی و تعاون	۶۶۱.....	سود و زیان در تعاونی
۸۴۴.....	کارایی تعاونی‌ها (اقتصادی، فنی و تخصیصی)	۶۶۲.....	سیاست درهای باز
۸۵۲.....	کار شایسته در تعاونی‌ها	۶۶۶.....	سیاست‌گذاری در تعاونی‌ها
۸۵۶.....	کارکردهای توسعه‌ای تعاونی‌ها	۶۷۱.....	شاخص کارآفرینی کسب‌وکارهای تعاونی
۸۵۸.....	کسب‌وکار تعاونی کارآفرین	۶۷۷.....	شاخص‌ها و ارزیابی عملکرد تعاونی‌ها
۸۶۳.....	کسب‌وکارهای تعاونی پایدار	۶۸۱.....	شاخص‌های کارآفرینی در تعاونی‌ها
۸۶۹.....	کسب‌وکارهای تعاونی خانوادگی	۶۸۳.....	شارل فوریه
۸۷۲.....	کسب‌وکارهای تعاونی سبز	۶۸۵.....	شرکت با مسئولیت محدود
۸۷۶.....	کسب‌وکارهای کوچک و متوسط	۶۸۷.....	شرکت بیمه تعاون
۸۷۸.....	کشت و صنعت	۶۸۹.....	شرکت تعاونی
۸۸۳.....	کُلخوز	۶۹۱.....	شرکت تعاونی آب بران
۸۸۵.....	کلود هانری دو سن - سیمون	۶۹۵.....	شرکت تعاونی پسته کاران
۸۹۰.....	کُمون	۶۹۷.....	شرکت تعاونی تجاری (بازرگانی)
۸۹۱.....	کنترل در تعاونی‌ها	۶۹۹.....	شرکت تعاونی توسعه و عمران شهرستانی
۸۹۵.....	کنفرانس وزرای تعاون آسیا و اقیانوسیه	۷۰۲.....	شرکت تعاونی خدمات پزشکی و بهداشتی درمانی
۸۹۹.....	گابریل آلفونس دژاردن	۷۰۴.....	شرکت تعاونی خدمات فنی و مهندسی و مشاوره‌ای
۹۰۱.....	لگاکوپ	۷۱۱.....	شرکت تعاونی روستایی زنان
۹۰۵.....	لوئی بلان	۷۱۵.....	شرکت تعاونی سهامی عام
۹۱۱.....	مازاد برگشتی	۷۱۸.....	شرکت تعاونی فرهنگیان
۹۱۴.....	مجموع عمومی تعاونی	۷۲۰.....	شرکت تعاونی مرغ‌داران
۹۱۶.....	مجمع (کانون و انجمن) خیرگان کشاورزی	۷۲۲.....	شرکت تعاونی مسکن
	مجمع (کانون و انجمن) هماهنگی حمایتی تشکل‌های بخش	۷۲۸.....	شرکت تعاونی مصرف‌کنندگان
۹۲۲.....	کشاورزی	۷۲۸.....	شرکت‌های چندملیتی
۹۲۹.....	مجمع عمومی مؤسس	۷۳۳.....	شرکت تضامنی
۹۳۱.....	محدودیت سود سهام	۷۳۴.....	شرکت تعاونی تاکسی‌داران
۹۳۲.....	مدیریت تعاونی	۷۳۶.....	شرکت تعاونی موندراگون
۹۳۵.....	مدیریت دانش و تعاون	۷۳۹.....	شرکت سهامی خاص

۹۳۶	مدیریت ریسک و تعاونی‌ها
۹۴۱	مدیریت مشارکتی در تعاونی‌ها
۹۴۸	مدیریت منابع انسانی در تعاونی‌ها
۹۵۱	مراحل تشکیل تعاونی
۹۵۹	مراکز توسعه تعاونی در آمریکا و کانادا
۹۶۱	مرکز آموزش علمی - کاربردی تعاون
۹۶۹	مسئولیت‌پذیری اجتماعی تعاونی‌ها
۹۷۵	مشارکت اجتماعی
۹۷۸	مشکل سواری مجانی در تعاونی‌ها
۹۷۹	موژ (مجارستان)
۹۸۰	مؤسسه پژوهشی توسعه تعاون
۹۸۲	میشل دربون
۹۸۵	نظام ترویج تعاون
۹۹۷	نظام صنفی
۱۰۰۳	نظام صنفی کارهای کشاورزی و منابع طبیعی
۱۰۱۷	نظام کمونیستی و تعاونی
۱۰۲۳	نظام‌های بهره‌برداری
۱۰۲۹	نماد و پرچم اتحادیه بین‌المللی تعاون
۱۰۳۱	نوآوری باز در تعاونی‌ها
۱۰۳۶	نهیضت تعاون
۱۰۴۵	واحد‌های تولیدی مشاع
۱۰۴۷	واره
۱۰۵۴	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
۱۰۵۹	ویلیام کینگ
۱۰۶۱	هفته تعاون
۱۰۶۴	هم‌یاری
۱۰۶۵	هویت تعاونی
۱۰۶۹	یادگیری مشارکتی